

Whitepaper Nederlandse taal als tweede taalverwerving

Moedertaal is het uitgangspunt bij het aanleren van de tweede taal Nederlands. Een kind dat goed zijn moedertaal spreekt, zal sneller een vreemde taal leren. Deze visie is pas de laatste tijd goed doorgedrongen, voorheen was het beleid om de moedertaal van anderstaligen te ontraden in school en werk.

Orioni: *'Ons eentalig denken is achterhaald, want de eentalige realiteit is achterhaald. En omdat we allemaal willen dat kinderen evenwichtig opgroeien, goede resultaten halen op school en vooruitkomen in de samenleving, is het van belang om de meertalige realiteit te omarmen, elk meertalig kind heeft zijn eigen persoonlijke talentcombinatie'.*

Meertalige mensen/gezinnen zijn mondiaal gezien de grootste groep, eentaligheid is in de minderheid. Nieuwkomers wordt tegenwoordig geadviseerd om de moedertaal in het gezin te blijven gebruiken én te onderhouden.

De kinderen van de tweede/derde meertalige generatie hebben veelal een meer bemoeilijkte situatie dan de nieuwe vluchtelingen. De eerste groep heeft veelal een uitgedoofde, niet meer goed beheerste moedertaal/gezinstaal, ook wel met een gefrustreerd gevoel t.a.v. eigen taal en cultuur. Op deze fragiele basis moet het Nederlands geleerd worden, wat niet altijd optimaal lukt.

De nieuwe vluchtelingen beheersen hun moedertaal nog volledig en leren van daaruit veel makkelijker het Nederlands, ook omdat men nu toleranter staat t.o.v. de eigen taal van nieuwkomers. Tevens moeten kinderen zich vlot leren uitdrukken in het Nederlands, want deze taal hebben ze nodig, om zich ten volle te ontplooien in de Nederlandstalige omgeving.

Het eigen 'startkapitaal' van meertalige kinderen is cruciaal voor de verdere kennis- en taalverwerving. Een dubbele taak: Nederlands leren en in het Nederlands het onderwijs volgen en je kennis vergroten.

Belang van gebruik moedertaal:

- Met de moedertaal krijgt het kind de eerste klanken en daarbij behorende emoties van de ouders mee en ontwikkelt het zijn relatie met familie, eigen cultuur, geloof, afkomst en toekomst. Het is de taal die het dichtst bij je staat, waarmee je opgroeit en je eigen identiteit ontwikkelt.
- Orioni: *'Het waarderen van iemands talen en culturen heeft een positief effect op het welbevinden van een kind en dus op zijn leerprestaties. Wie zijn moedertaal ontraden of zelfs afgekeurd ziet, die voelt zijn identiteit in het gedrang komen, wat nefast is voor het zelfvertrouwen. Kinderen leren beter en sneller wanneer ze goed in hun vel zitten, zich veilig en gerespecteerd voelen en zichzelf mogen zijn. Een school die een positieve houding aanneemt ten opzichte van de talige diversiteit van zijn leerlingen en hen toestaat om hun moedertaal gericht in te zetten tijdens het leerproces (functioneel veeltalig leren), komt tegemoet aan de dagelijkse realiteit'.*
- Hoe beter en rijker de moedertaal ontwikkeld is, hoe vlotter het verwerven van een tweede taal verloopt. Taalvaardigheden van de eerste taal (woordkennis, zinsbouw, grammatica, taal- en communicatie regels) worden overgedragen voor het aanleren van de tweede taal.

In de eigen taal zijn taalsysteem en taalfuncties reeds gevormd, er moet een andere taal op 'ingevuld' worden.

Op welke momenten kan het kind de moedertaal inzetten:

Op school, in de huiswerkklas en in gezin zijn veel momenten dat de moedertaal ingezet kan worden, zoals:

1. In een leersituatie, waarbij de leerling via de eigen moedertaal iets aanleert en steeds de switch maakt van moedertaal naar Nederlands. Voorbeeld: Y. rekent eerst een rekenproces uit in het Syrisch en daarna vertaalt hij het naar het Nederlands. Of de begeleider helpt hem bij de vertaling naar het Nederlands. Hij denkt in het Syrisch, dat is zijn uitgangspunt.
2. In een tolsituatie, waarbij de begeleider iets niet begrijpt in het gebrekkige Nederlands van het kind. Een andere leerling kan dan helpen door zijn medeleerling in hun eigen moedertaal te vragen wat hij bedoelt en daarna de Nederlandse vertaling te maken voor de begeleider.
3. In spontaan spel, als het kind even nergens aan hoeft te denken en helemaal zichzelf kan zijn, tussen andere kinderen die al of niet zijn moedertaal spreken. Er is dan spontaan Arabisch en Syrisch en Nederlands en van alles door elkaar.
4. Kinderen willen soms praten over het thuisland en de oorspronkelijke taal van henzelf of van hun (groot)ouders, hun identiteit en afkomst wordt dan bevestigd en versterkt.
5. Puur in het Nederlands hulp geven, kan alleen als iets volledig begrepen wordt en als het kind aangeeft geen eigen moedertaal nodig te hebben, als ondersteuning voor het Nederlands.
6. In het gezin kan onderscheid gemaakt worden tussen moedertaal-situaties (veelal thuis) en tweede taal verwerving-situaties . Of door de ouders zelf: de ene taal via mama, de andere via papa.

Tips en technieken om de kinderen te ondersteunen met taal:

- Het Nederlandse taalaanbod langzaam aanbieden, spreeknelheid aanpassen.
- Gebruik hierbij natuurlijke gebaren, tekeningen, afbeeldingen van internet, schema, beeldwoorden boek, kinderencyclopedie. Visuele ondersteuning bij het leren van een vreemde taal is een 'must'.
- Hou je zinnen kort, met correcte zinsbouw, geen samengestelde zinnen. Zo nodig ga je terug naar alleen het noemen van de hoofdwoorden en pas als het begrepen is: de woorden weer in zinnetjes.
- Zet alles in opdat de leerling iets **begrijpt**, stel nog geen eisen aan schrijfwijze, spelling e.d., ook niet aan mooi handschrift (dit heeft sowieso geen hoge prioriteit meer in het moderne onderwijs).
- Geef veel herhaling, stimuleer het kind **hardop** te praten.
- Voorzeggen→samen zeggen→nazeggen→zelf zeggen→schrijven (motorische verankering).
- Bevestig en stimuleer, dat het kind eerst iets in zijn moedertaal kan zeggen/schrijven en daarna in het Nederlands, wanneer het rechtstreeks niet goed lukt.

- Maakt het kind te veel gebruik van zijn eigen taal (een teken van onzekerheid en nog te weinig Nederlandse basis), waardoor het Nederlands te weinig kans krijgt, geef dan duidelijk met reden aan, in welke situaties het kind zijn moedertaal wél kan gebruiken en wanneer beter niet.

Bronnen:

- José Coenen, docent en publicist NT 2.
- Mirjam Blumenthal, logopedist, psycholoog, onderzoeker en publicist NT 2
- Marinella Orioni 1973, is auteur en schreef *Het meertalige kind. Een eerste kennismaking* (2017) en *Meertalig opvoeden. Uw kind zal u dankbaar zijn* (2015). Ze is een Nederlandse van Italiaanse afkomst, moeder van twee drietalige kinderen en al jarenlang gesetteld in Parijs.

Auteur:

©2018, Jeanne Buijks, onderwijsdeskundige en huiswerkbegeleider bij Hart voor Breda Noord.

www.hartvoorbredanoord.nl